

Posúdenie dizertačnej práce Mgr. Martina Charváta, PhD.

Tělo, dohled, etika

Fakulta humanitních studií, UK v Praze

Studijný obor Aplikovaná etika

Problematika predpokladov nenormatívnej etiky, na ktorú sa Martin Charvát vo svojej dizertácii zamerl, sa síce v štandardných výkladoch etiky objavuje len na okraji a niekedy dokonca ani tam, predkladaná dizertačná práca nám však ukazuje jej nesporný teoretický potenciál. Pri čítaní dizertácie sa opakovane presviedčame, že jej autor bol pre aktualizáciu tohto potenciálu náležite disponovaný tak znalosťou primárnej a sekundárnej literatúry, ako aj schopnosťou invenčne ju interpretovať a vyvodit' z jej skúmania vlastné, pre etické skúmania relevantné závery. Výsledkom je dizertácia, ktorá má nesporné teoretické hodnoty a prispieva k rozvíjaniu poznania v študovanom odbore. Treba zároveň oceniť, že tento príspevok má podobu kultivovane napísaného textu, v ktorom sa zložitá problematika predstavuje adekvátne, prehľadne, no bez nevhodných zjednodušení.

K predkladanej práci nemám závažnejšie výhrady, uvediem iba niektoré pripomienky, ktoré sledovanie tohto textu vo mne vyvolalo.

Prvá pripomienka má pri počiatočnom vyjadrení viac-menej formálny charakter, keďže sa dotýka rozsahu jednotlivých častí dizertácie. Z troch častí, na ktoré autor svoj text rozdelil, najväčší rozsah zaberá prvá, venovaná Foucaultovmu chápaniu procedúr normalizácie a disciplinovania tel. Táto skutočnosť by sama osobe nemusela vyvolávať výhrady, keďže korešponduje s názvom práce, kde sa objavujú výrazy „telo“ a „dohľad“. Ako sa však na konci tejto časti dozvedáme,

autor dizertácie je presvedčený, že možnosti nenormatívnej etiky založenej na pojmoch singularity, udalosti a diferencie dôkladnejšie než Foucault prepracovali tí filozofi, ktorým sa chce venovať v ďalších častiach práce, t. j. Deleuze a Derrida (s. 89). V tomto zmysle sa dá hovoriť o istej štrukturálnej disproporcii, zvlášť ak uvážime, že v časti o Derridovi sa objavujú aj ďalší filozofi, ktorých vzťah k Derridovmu mysleniu je dosť sprostredkovaný, napr. Homi K. Bhabha.

Ďalšiu pripomienku, tentoraz už nielen k formálnym záležitostiam, možno vysloviť priamo k prvej časti dizertácie. Nedá sa poprieť, že na príslušných stránkach nájdeme zasvätené charakteristiky jednotlivých etáp Foucaultovho vývinu a pozorné interpretácie diel, ktoré v ich priebehu vznikali, no až na záverečnú časť venovanú jeho „návratu“ k antickej etike a koncepcii starostlivosti o seba samého, sa tu etická problematika v explicitnej podobe objavuje len veľmi sprostredkovane. Možno proti tomu namietnuť, že v sprostredkovanom a implicitnom vyjadrení je táto problematika prítomná u samého Foucaulta, vo väčšine jeho veľkých knižných prác, no aj tak sa nazdávam, že by si skúmanie týchto implicitných etických východísk a konzekvencií zaslúžilo väčšiu pozornosť. Navyše, v korpuse Foucaultových textov sa dajú nájsť štúdie a vyjadrenia, ktoré priamo tematizujú etické postoje. Ich príkladom môže byť Foucaultov (v dizertácii nezachytený) článok venovaný Kantovmu chápaniu osvietenstva, kde je dosť zreteľne prítomná téma slobody a jej politických aspektov v modernej spoločnosti.

Nejde pritom len o Foucaultovu reflexiu tohto Kantovho článku, ale aj a predovšetkým o jeho chápanie slobody ako praxe, ktorá ma výrazne politický charakter. Tento prístup k slobode sa dizertácii objavuje iba v náznakoch – na rozdiel od Foucaultových postrehov o zlopovestných ľuďoch, ktorým sa autor venuje, takže sa zdá, akoby tu sa tu celý etický problém redukoval na singularitu existencie. Pre Foucaulta sa však individuálna sloboda ako ontologická podmienka etiky tesne spájala s politickými presahmi, a to dokonca v tej miere, že samu

slobodu pokladal za politickú. Tento rozmer slobody Foucault opakovane pripomínal práve vtedy, keď sa v poslednom období svojho vývinu sústreďoval na individuálnu slobodu a starostlivosť o seba samého postavil do popredia etických skúmaní.

Podnety k uvedeným pripomienkam by sa dali zhrnúť v otázke, čo je implikované vo Foucaultovom chápaní slobody ako praxe. Pri hľadaní odpovede na túto otázku nám dizertácia určite ponúka viaceré produktívne podnety, žiadalo by sa však, aby ich predstavila v koncentrovanejšej a zreteľnejšie predstavenej podobe.

Ponechávam bokom bližšie skúmanie problému, ako by vyzeral prechod k nasledujúci častiam dizertácie, keby ho netvorila pripomienka „fascinácie singularitou existencie“, ale sloboda ako prax sebautvárania. Obmedzím sa na vyjadrenie presvedčenia, že by takto dali vyjadriť viaceré momenty a aspekty, ktoré autor v týchto častiach zachytáva, okrem iného pri uvádzaní reflexií vychádzajúcich z postkoloniálnych štúdií.

Namiesto toho kladiem otázku, aké sú špecifické určenia toho typu nenormatívnej etiky, ktorého predstaviteľov Martin Charvát v dizertácii uvádza a skúma ich diela. Je artikulácia potenciálu jednotlivca bez ohľadu na externé morálne určenia (s. 7) dostatočným diferenciačným znakom pre vystihnutie tejto špecifickosti? Dá sa táto osobitosť vyjadriť bez toho, aby sme sa odvolávali na to, čo má byť? A v akom zmysle do tejto artikulácie vstupujú konkrétne historické a spoločenské predpoklady rozhodovania a konania?

Malo by to byť zrejmé, ale pre istotu znovu uvádzam, že všetky pripomienky a otázky nemajú charakter zásadnejších výhrad.

Text dizertácie je prehľadný, účelne rozvíjaný, da sa ňom identifikovať línia argumentatívneho postupu. Predkladaná práca dôsledne rešpektuje pravidlá uvádzania zdrojov, pramene sú uvedené v zozname literatúry.

Konštatujem, že predkladaná dizertácia *Tělo, dohled a etika* prináša presvedčivé svedectvá o teoretických schopnostiach jej autora. Navrhujem, aby na základe tejto dizertačnej práce bola Mgr. Martinovi Charvátovi, PhD. po obhajobe udelená príslušná akademická hodnosť.

Prof. PhDr. Miroslav Marcelli, CSc.